

Gemengd naar school

Ouderinitiatieven

Een uitgave van het Kenniscentrum Gemengde Scholen

Inhoud

Voorwoord	3
Wat is een ouderinitiatief?	4
Waarom een ouderinitiatief?	4
Wat zijn de ervaringen met ouderinitiatieven?	5
Hoe komt een ouderinitiatief tot stand?	6
Tips voor ouders, scholen en gemeente	7
Tips voor ouders _____	7
Tips voor ouders en de school _____	8
Tips voor de school _____	9
Tips voor de gemeente _____	10
Praktijkvoorbeelden	12
Rotterdam: De Vierambacht _____	12
Amsterdam: 'Samen naar School' in Bos en Lommer _____	13
Amsterdam: De Joop Westerweel in de Baarsjes _____	15
Bijlage	
Ouderinitiatieven in Nederland: de stand eind 2011	17
Colofon	19

Voorwoord

Van oudsher is er in Nederland sprake van segregatie in het onderwijs. Die verloopt vooral langs sociaaleconomische lijnen. In de eerste helft van de twintigste eeuw sprak men wel van klompenscholen en schoenenscholen om het verschil aan te duiden (arme mensen droegen toen klompen, ook in de stad). Tegenwoordig spreekt men meer van kansrijke en kansarme groepen. Omdat etnische minderheden oververtegenwoordigd zijn in de lagere sociaaleconomische klassen, wordt in de grotere steden ook wel gesproken van 'zwarte' en 'witte' scholen.

De afgelopen vier jaar hebben pilotgemeenten beleidsinstrumenten uitgetest om gemengde scholen te bevorderen en segregatie tegen te gaan. In 2008 begonnen er zeven pilotgemeenten, uiteindelijk waren er twaalf. Het Kenniscentrum Gemengde Scholen heeft de pilots ondersteund. Gemeenten, schoolbesturen, scholen en oudergroepen zijn van advies voorzien. Twee maal per jaar zijn bijeenkomsten met de pilotgemeenten gehouden, waar ervaringen werden uitgewisseld en men van elkaar kon leren.

De ervaringen laten zien in hoeverre onderwijssegregatie goed bestreden en voorkomen kan worden. Om deze en andere ervaringen te delen, heeft het Kenniscentrum een serie brochures gemaakt over de vier belangrijkste instrumenten: aannamebeleid, gerichte voorlichting (inclusief scholentochten), ouderinitiatieven, en vriendschapsscholen.

Doelgroepen voor de brochures zijn: schoolbesturen en scholen in het basisonderwijs, ouders en gemeenten. Zij kunnen samen helpen bij het meer gemengd maken van scholen. Door uit te gaan van deze brochure kunnen zij optimaal gebruik maken van de stand van de kennis en hoeven zij niet het wiel op dit terrein opnieuw uit te vinden.

Deze brochure gaat over ouderinitiatieven. Een groepje meestal kansrijke ouders neemt het initiatief om zich samen in te schrijven op een vaak 'zwarte' en goede school in de buurt, ook met het doel om die school meer gemengd te maken. Scholen, schoolbesturen en gemeente kunnen dergelijke initiatieven steunen.

Vanuit het Kenniscentrum is Paco Lucassen een van de experts op dit gebied. Hij heeft eerder onderzoek gedaan naar ouderinitiatieven en heeft nu de lijst van initiatieven in Nederland geactualiseerd. Zo heeft hij ervoor gezorgd dat deze brochure de stand van onze kennis op dit terrein goed weergeeft

De brochures over gemengde scholen staan samen met andere informatie ook op de website www.gemengdescholen.nl.

Het Kenniscentrum hoopt van harte dat ouders, scholen, schoolbesturen en gemeenten met deze informatie geïnspireerd aan de slag gaan om het onderwijs kleur te geven.

Guido Walraven

Coördinator Landelijk Kenniscentrum Gemengde Scholen

Wat is een ouderinitiatief?

Er is sprake van een ouderinitiatief als één of meer ouders zich actief inzet om een groep ouders te stimuleren om hun kind(eren) gezamenlijk aan te melden bij een school, met als doel de leerlingenpopulatie op die school meer gemengd te maken.

Waarom een ouderinitiatief?

Ouders hebben een cruciale sleutel in handen om scholen al dan niet te mengen: zij zijn immers degenen die de school kiezen. Door gezamenlijk een groep kinderen aan te melden wordt voorkomen dat één 'wit' kind terecht komt in een klas met alleen 'zwarte' kinderen (of andersom). Vaak blijkt dat het jaar daarop meer ouders volgen omdat zij zien dat hun kind niet meer het enige 'witte' kind op school zal zijn.

Er zijn drie partijen die belang hebben bij een ouderinitiatief: ouders, scholen en gemeenten.

Ouders zoeken bij veelal een school in de buurt of een school met een specifieke onderwijsmethode of denominatie. Daarbij is de samenstelling van een school – dat wil zeggen, de leerlingenpopulatie – is voor de uiteindelijke schoolkeuze heel belangrijk. 'Witte' ouders willen niet dat hun kind het enige 'witte' kind is op een 'zwarte' school, en andersom.

Vooral in gemeenten of wijken met een gemengde bevolking is de keuzevrijheid soms beperkt omdat de scholen te 'wit' of te 'zwart' zijn en ouders niet voor een gemengde school kunnen kiezen. Daarnaast kan het gemeentelijke (postcode)beleid of schoolbeleid (wachlijsten) de keuze beperken. Als ouders zien dat hun keuzemogelijkheden begrensd zijn zoeken zij soms naar een alternatief, en dat is vaak het begin van een ouderinitiatief. Via een ouderinitiatief creëren ouders voor zichzelf de mogelijkheid om voor een kwalitatief goede en gemengde school in hun eigen buurt te kiezen.

Er zijn verschillende redenen waarom een school een ouderinitiatief kan steunen. Om te beginnen biedt het scholen de mogelijkheid een andere groep kinderen aan te trekken. Daarnaast kan op die manier het leerlingenaantal groeien of op peil gehouden worden. En verder biedt het de mogelijkheid om kinderen te leren omgaan met kinderen uit andere culturen. Verder kunnen zij op deze manier de integratie bevorderen.

‘De school heeft, na eerst wat verzet, gemerkt dat de instroom van nieuwe kinderen de school leuker maakt. En ook voor docenten biedt het meer uitdaging.’

Een meer evenwichtige verdeling van leerlingen kan voor de gemeente van belang zijn omdat dit kan voorkomen dat er op de ene plek lokalen bijgebouwd moeten worden terwijl er elders in de gemeente lokalen leeg staan of scholen zelfs hun deuren moeten sluiten. Daarnaast voldoen zij aan de verplichting om afspraken met schoolbesturen te maken in het kader van de lokale educatieve agenda over het bevorderen van de integratie.

Wat zijn de ervaringen met ouderinitiatieven?

Uit onderzoek in 2012 blijkt dat er in Nederland 70 groepen zijn geweest die een ouderinitiatief hebben opgezet (achterin deze brochure staat een lijst met alle scholen die bij een ouderinitiatief betrokken waren)¹. Dit is een verdubbeling ten opzichte van vier jaar daarvoor: uit onderzoek van Walraven & Haest blijkt dat er 2007 nog maar 35 ouderinitiatieven waren, waarvan bijna de helft in Rotterdam².

De grootste toename heeft plaatsgevonden in 2006. Er zijn in dat jaar in Rotterdam 9 ouderinitiatieven opgezet. Het Rotterdamse gemeentebestuur, met veel ondersteuning van (externe) deskundigen voor zowel scholen als ouders, gaf een belangrijke impuls aan ouderinitiatieven en heeft aangetoond dat gemeenten ouderinitiatieven succesvol kunnen stimuleren.

Het merendeel van de ouderinitiatieven bevindt zich in de Randstad, waarbij Amsterdam en Rotterdam gezamenlijk de helft van alle ouderinitiatieven kennen.

In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht is onderwijssegregatie echter niet alleen een Randstedelijk probleem: ook buiten de Randstad zijn veel ouders actief.

De 70 ouderinitiatieven die in 2012 in kaart zijn gebracht, zijn op dit moment niet allemaal meer actief. Op een aantal scholen is het ouderinitiatief zo succesvol geweest dat activiteiten van ouders niet langer nodig zijn. Andere ouderinitiatieven zijn niet goed van de grond gekomen en uitgedoofd. Weer andere ouderinitiatieven bestaan nog wel, maar het is niet duidelijk welke resultaten er geboekt zijn.

Op dit moment zijn er nog 41 oudergroepen actief bezig om de school in hun buurt meer gemengd te maken. Bij ongeveer twee derde is de onderbouw gemengd aan het worden; bij een derde worden ook de hogere klassen gemengd.

Van de initiatieven die in 2011 zijn afgerond, zijn er (volgens de directeuren van de scholen) twee beëindigd omdat het doel bereikt was en drie om andere redenen zonder het doel te verwezenlijken.

Het merendeel van de ouderinitiatieven bestaat uit hoger opgeleide, autochtone ouders. Van de 63 ouderinitiatieven in 2010 waren er vijf initiatieven gemengd (zowel autochtone als allochtone ouders)³. Er is in 2011 één initiatief bekend waarbij allochtone ouders zich hebben ingezet om de school van hun kinderen gemengd te maken door allochtone ouders in de wijk te informeren over wachtlijst van de school en de noodzaak van het tijdig inschrijven van hun kind op deze populaire school.

¹ Lucasen, Paco, (2012) Ouderinitiatieven anno 2012 (www.kenniscentrumgemengdescholen.nl bezocht 01-3-2012)

² Peters, Dorothee, Mickelle Haest & Guido Walraven (2007), Segregatie in het basisonderwijs tegengaan, Perspectiefrijke initiatieven van onderop. (www.kenniscentrumgemengdescholen.nl bezocht 01-3-2012,) Amsterdam: Walraven & Haest.

³ Versteegen, Juul (2010) Ouders en onderwijssegregatie: hebben ouders de sleutel? Utrecht: Universiteit Utrecht.

Hoe komt een ouderinitiatief tot stand?

Een ouderinitiatief kent over het algemeen drie fases, die vaak in elkaar overlopen: de wervingsfase, de fase van het profileren van de school, en de slotfase.

In de wervingsfase besluit een ouder of een groep ouders om een ouderinitiatief te starten omdat ze een bepaalde school graag van samenstelling zien veranderen. Ze spreken actief andere ouders aan om ook voor die bewuste school te kiezen.

In de volgende fase wordt er samen met de school gekeken naar de profilering van de school, om deze aantrekkelijk te maken voor een nieuwe groep ouders.

‘Ik voelde me direct thuis op de school, er hing een gezellige en veilige sfeer. Het enige was dat er nauwelijks Nederlandse kinderen op school zaten. Toen ben ik een ouderinitiatief begonnen.’

Wanneer de school meer gemengd is geworden en daarna vanzelf een gemengde populatie aantrekt, is er geen directe noodzaak meer voor het continueren van het ouderinitiatief.

Soms gaat het ouderinitiatief dan op in de ouderraad of een activiteitencommissie, en blijft op die manier betrokken bij de school. Een goede ouderraad en leuke activiteiten kunnen ervoor zorgen dat de school ook in de toekomst aantrekkelijk blijft.

Het opgaan van het ouderinitiatief in de school kan overigens lang duren. Voordat alle groepen echt gemengd zijn, gaan er soms jaren overheen. Het kan echter ook sneller gaan. Bij succesvolle initiatieven komt het voor dat ouders ook kinderen voor hogere groepen gaan aanmelden.

Omdat succesvolle ouderinitiatieven erg populair kunnen worden, bestaat de kans dat lager opgeleide allochtone ouders worden verdrongen en de school juist weer ‘te wit’ wordt voor de buurt. Dan schiet het initiatief zijn doel voorbij en wordt het slachtoffer van zijn eigen succes. Het is dan van belang dat de directie van de school dit goed in de gaten houdt, een visie ontwikkelt en nagaat hoe de school die afspiegeling kan blijven.

‘Neveneffect van de leuke activiteiten die nu worden bedacht, is dat de school levendiger en aantrekkelijker wordt voor ouders die hun schoolkeuze nog moeten maken; het trekt weer nieuwe ouders.’

Tips voor ouders, scholen en gemeente

Om ouders en scholen te ondersteunen bij het opzetten van een ouderinitiatief volgen hierna een aantal tips (en valkuilen) die zijn gebaseerd op ervaringen van andere ouders en scholen. Om te beginnen voor ouders, daarna voor ouders en scholen samen, en tot slot voor schoolbesturen en directies.

Tips voor Ouders

Bezint eer ge begint!

Ouders die eerder een ouderinitiatief zijn begonnen, geven aan dat het veel werk met zich meebrengt. Maar het is ook leuk. Er ontstaat een nieuwe dynamiek in de buurt en er ontstaan nieuwe contacten en netwerken. De tips die deze ervaringsdeskundigen meegeven zijn:

- Begin alleen een ouderinitiatief als je zelf overtuigd bent van de (kwaliteiten van de) school. Alleen dan kun je de school 'verkopen'.
- Probeer de samenstelling van het ouderinitiatief zo gevarieerd mogelijk te maken en betrek mensen met verschillende capaciteiten en kennis. Alleen dan kan het ouderinitiatief 'zelfvoorzienend' zijn en geen of weinig extra 'middelen' nodig hebben van anderen om het initiatief succesvol te laten zijn.
- Een ouderinitiatief vergt een lange adem en geduld. Het kan soms jaren duren voor er resultaten worden geboekt en dan is het nodig je niet te laten ontmoedigen door ouders die afhaken en andere tegenslagen. Start bij voorkeur een ouderinitiatief met een paar ouders, zodat je op elkaar kunt steunen.
- Trek mensen aan die je leuk vindt, dat maakt het werken makkelijker.
- Ga praten met ouders die ergens anders een ouderinitiatief zijn gestart en vraag naar de tips en valkuilen.

PR & imago

Een terugkerend thema voor ouders (en scholen die met een ouderinitiatief werken), is het vergroten van de naamsbekendheid van de school (PR en profilering) via de media. Belangrijk is hierbij te focussen op de leuke en goede educatieve activiteiten op school, en niet te veel aandacht te besteden aan het zwart-wit verhaal. Enkele tips van ervaren ouders:

- Folder gericht op plaatsen waar de (toekomstige) doelgroep komt, zoals in de bibliotheek, bij kinderdagverblijven, huisartsen, consultatiebureaus, peuterspeelzalen, maar ook bij makelaars (als de wijk in opkomst is), boekwinkels, bij knutsel-, speelgoed-, en kinderkledingwinkels, et cetera. Wees creatief!
- Hang flyers aan fietsen met kinderzitjes en bakfietsen
- Maak gebruik van de social media als Facebook of Linked-In om jonge ouders te bereiken en te betrekken. Richt je daarbij vooral op netwerken die met de buurt verbonden zijn zoals bijvoorbeeld de Facebook-groep van een winkelstraat. Zorg wel dat de pagina up to date is en aantrekkelijk is door foto's en filmpjes. Kijk eventueel op pagina's van andere ouderinitiatieven om ideeën op te doen. Achter in deze brochure staat een beschrijving van een ouderinitiatief dat veel heeft gehad aan het gebruik van sociale media

- Maak gebruik van de pers en zorg voor positieve artikelen of interviews in de regionale en buurtkrant. Let er hierbij op dat een eventueel negatief beeld over de school niet bevestigd wordt.
- Wanneer in de wijk nieuwbouw wordt opgeleverd, speel daar dan op in door bijvoorbeeld een buurtfeest op het schoolplein te organiseren en gericht te werven.
- De grootste kracht van ouders ligt in mond-tot-mondreclame. Het is belangrijk om daarbij met enthousiasme over de school te kunnen vertellen en andere ouders te motiveren om eens binnen te gaan kijken. Bedenk goed of je op zoek bent naar andere ouders die zich in willen zetten voor het ouderinitiatief, of dat je ouders probeert te overtuigen van de goede kwaliteiten van de school. Dan is het voor nieuwe ouders duidelijk wat er van hen verwacht wordt.
- Sommige ouderinitiatieven nodige groepen ouders uit, bijvoorbeeld voor een borrel, om in informele sfeer met elkaar informatie uit te wisselen. Een belangrijk bijkomend effect is dat zulke activiteiten de oudergroep bij elkaar, actief en oplettend houdt.

En tot slot: zorg ervoor dat ook intern de communicatie goed verloopt en dat de onderlinge ideeën overeenkomen.

Als het initiatief ertoe heeft geleid dat een groep ouders/ verzorgers hun kinderen heeft aangemeld bij een school, dan is het goed om de toekomst te bespreken. Na de fase van het vormen en werven van een eerste groep ouders komt nu de fase van het continueren en het werken aan de langere termijn.

Tips voor ouders en school

Nieuwe ouders aantrekken

Het ouderinitiatief kan het niet alleen. Het is noodzakelijk om met de school samen te werken bij het aantrekken van nieuwe leerlingen. De volgende tips kunnen daarbij helpen:

- De schoolleiding moet achter het ouderinitiatief staan en zich inzetten om geïnteresseerde ouders voor de school te laten kiezen. Veel directeuren geven aan dat zij veel tijd steken in het geven van nul persoonlijke rondleidingen aan geïnteresseerde ouders.
- Tijdens een wijktocht of scholencarrousel bekijken ouders gezamenlijk alle scholen in de directe omgeving van hun huis (zie ook de brochure Scholencarrousel). Ouders van een ouderinitiatief kunnen tijdens deze scholentocht hun eigen enthousiaste verhaal doen.
Op www.gemengdescholen.nl staan filmpjes van een wijkcarrousel.
- Op een inloopdag (of dagdeel) kunnen geïnteresseerde ouders samen met hun kind meedraaien in de kleuterklas. Op die manier proeven ze de sfeer en kunnen ze beter beoordelen of de school bij hen past.
- Op kinderdagverblijven en peuterspeelzalen zitten kinderen van ouders die nog een schoolkeuze moeten maken. Organiseer eens een avond waar informatie over de school en het initiatief wordt gegeven.
- Houdt de 'ooievaars' op de ramen in de gaten en zorg ervoor dat de ouders van het pas geboren kind een 'geboortekoffertje' krijgen, waarin naast een rompertje ook informatie over de school zit. Op die manier kan ook een adressenbestand van potentiële ouders worden opgebouwd. Als kinderen dan 2 jaar worden, kan informatie over de school worden toegestuurd.

Om de samenwerking en het contact tussen de school en het ouderinitiatief goed te houden is het van belang dat van verwachtingen van de school, het team en de ouders expliciet worden besproken, zodat beide partijen weten waar zij aan toe zijn, wat het doel is en hoe ze dat samen kunnen bereiken. Ook voor ouders is het

belangrijk dat zij zich realiseren dat een gemengde school andere eisen stelt aan docenten en schoolbesturen dan een volledig 'witte' of 'zwarte' school en dat hun initiatief dus consequenties heeft voor de gehele school.

Tips voor de school

Andere eisen

Als een school van kleur verandert heeft dat consequenties voor de directie en voor het team.

Leraren worden geconfronteerd met 'andere' ouders, die andere vragen hebben en andere eisen stellen aan de school. Vooral hoger opgeleide (autochtone) ouders verwachten meer en specifieke informatie over de leerprestaties van hun kind en vinden het belangrijk dat er voldoende aandacht is voor talentontwikkeling. Sommige scholen ontwikkelen programma's om extra uitdaging te bieden aan kinderen die dat aankunnen.

‘Een studiedag een week van te voren aankondigen kan niet meer. Turkse moeders kunnen hun kinderen altijd wel opvangen, maar Nederlandse ouders willen aan het begin van het schooljaar een overzicht voor het hele jaar, zodat ze hun agenda daar op af kunnen stemmen.’

Belang van communicatie

Ook de communicatie met de nieuwe ouders vraagt soms om een cultuuromslag op school. Ouders zijn veelal mondiger en meer betrokken bij de school. Ze willen meepraten en meebeslissen en dringen aan op een ouderraad of medezeggenschapsraad. Nieuwsbrieven en communicatie met de ouders worden belangrijker en moeten soms meer of andere informatie bevatten. Vooral hoogopgeleide ouders willen een jaarplanning zodat zij hun agenda daarop kunnen afstemmen. Dit kan in eerste instantie het gevoel geven dat het werk voor de school lastiger wordt, maar docenten ervaren het over het algemeen als uitdagend en een nieuwe bron van inspiratie.

Docenten moeten leren communiceren met de nieuwe groep ouders en voorbereid zijn op andere, kritische vragen. Deze ouders willen daarnaast op hun eigen niveau en in hun stijl worden aangesproken.

Ook de opstelling van de docenten buiten het schoolplein vraagt aandacht: een docent die vertelt dat hij op een zwarte school werkt kan het imago van de school negatief beïnvloeden. Als de docent daarentegen zegt dat hij op een hele leuke school werkt, waar bijzondere projecten worden uitgevoerd, worden ouders nieuwsgierig en zullen zij informatie over de school opvragen.

Cultuurverschillen

Door de sterkere betrokkenheid van de 'nieuwe' hoogopgeleide ouders voelen allochtone ouders op sommige scholen zich – vooral in het begin van het ouderinitiatief – enigszins 'in de verdrukking komen'. Zij zijn vaak de activiteiten en directheid van de nieuwe ouders niet gewend; ook kan het gemakkelijk lijken dat de school meer aandacht heeft voor de nieuwe groep ouders. Schooldirecteuren op deze scholen geven aan dat zij veel energie steken in het goed laten verlopen van het contact tussen de ouders en de problemen bespreekbaar maken. .

Als er in de gangen van de school Arabisch of Berbers wordt gesproken is het voor autochtone ouders moeilijk om contact te maken. De school heeft hier een belangrijke rol bij. Interculturele afspraken zijn op de meeste scholen nog geen vanzelfsprekendheid voor ouders van een ouderinitiatief is het daarom belangrijk dat er kinderen in de klas zitten die wil thuiskomen spelen. Gerichte plaatsing van een school is zeker in het begin van belang: zorg ervoor dat de kinderen met een groepje in de klas komen en bespreek de manier waarop speelafspraken gemaakt kunnen worden.

Voor het verbeteren van het contact tussen allochtone en autochtone ouders kunnen de volgende tips dienen:

- Maak expliciet dat de school alle ouders even belangrijk vindt.
- Als er allochtone onderwijsassistentes op school werkzaam zijn, kunnen die de drempel voor allochtone ouders om actief betrokken te zijn, verlagen door gericht ouders te betrekken bij de activiteiten van het ouderinitiatief.
- Maak werkgroepen voor de schooltuin of feestelijkheden zoals Sinterklaas of het Suikerfeest en benader daar actief ouders van verschillende afkomst voor.
- Stel klassenmoeders of luizenouders aan, bij voorkeur van allochtone en autochtone origine;
- Organiseer bijeenkomsten om ouderparticipatie ter sprake te brengen.

Op sommige scholen worden gemengde ouderinitiatieven opgezet. In dat geval zijn de allochtone ouders de brug naar allochtone ouders op school die zich ongemakkelijk voelen bij het ouderinitiatief. Nieuwe ouderinitiatieven die gemengd van start willen gaan kunnen van bestaande gemengde ouderinitiatieven leren. Adressen zijn op te vragen bij het Kenniscentrum.

Profilering

Bij het profileren van de school is het soms moeilijk een evenwicht te vinden tussen het 'positief naar buiten treden' en het 'niet de vuile was buiten hangen'. Het 'zwarte' imago van een school kan zo hardnekkig zijn dat het betrekken van de pers geen positieve maar negatieve publiciteit oplevert. Op die manier wordt het stereotype beeld – dat juist doorbroken moet worden – bevestigd in plaats van ontkracht.

Eenzelfde dilemma speelt rond het publiceren van leerresultaten. Sommige ouders laten de leerresultaten en het percentage vwo-adviezen meewegen in hun schoolkeuze. De school moet tenslotte wel een goede school zijn. De bovenbouw van een school waar een ouderinitiatief opgezet wordt, heeft vaak nog een eenzijdige populatie en daardoor soms lagere resultaten. Moet de cito-score dan vermeld worden op de website of niet? Per school worden hier andere keuzes in gemaakt.

Unieke 'verkooppunten'

Veel scholen die met een ouderinitiatief aan de slag gaan, moeten in hun profilering een omslag maken.

De school komt niet langer weg met: "Wij zijn een leuke school!" Het gaat om *unique selling points*. Hieronder vindt u een aantal 'verkooppunten' waarmee zich beter kan profileren.

- Extra programma's, zoals een *Early Bird* programma, kooklessen of verkeerslessen
- Aparte vakdocenten voor muziek, handvaardigheid et cetera.
- Een duidelijke onderwijsvisie of concept, bijvoorbeeld Dalton, Montessori of Jenaplan.
- Extra aandacht voor hoger begaafde kinderen (ontwikkelen van pluslijnen).
- Een volledig dagarrangement: BSO/ verlengd dagarrangement/ continu rooster.
- Extra activiteiten door het jaar heen waarmee de school naamsbekendheid genereert en zich in de buurt zichtbaar maakt. Voorbeelden zijn een kerstmarkt, of Halloween, of een circusproject. Let op: zorg ervoor dat de activiteiten ook aansprekend zijn voor de nieuwe doelgroep en dat de activiteit in de buurt zichtbaar is.

- Een aantrekkelijk mooi fris gebouw (geen stinkende toiletten) bepaalt de eerste indruk van ouders. Voor veel scholen is het nog een beetje vreemd om hun school 'te verkopen' aan toekomstige nieuwe 'klanten'. Begeleiding door professionele communicatieadviseurs met expertise op onderwijsgebied kan zinvol zijn.
- Betrek het schoolteam bij plannen en veranderingen.
- Zorg voor goede begeleiding van docenten om met de nieuwe doelgroep om te gaan.

Tips voor de gemeente

Uit onderzoek naar ouderinitiatieven is gebleken dat de rol van de gemeente van belang is bij het van de grond trekken van ouderinitiatieven. Veel gemeenten zien in ouderinitiatieven de oplossing voor onderwijs-segregatie of de leegloop van scholen, maar een ouderinitiatief is er niet 'zomaar'. Alleen met goede begeleiding vanuit de gemeente heeft een ouderinitiatief kans van slagen.

Zo kan beleid van de gemeente ervoor zorgen dat het ouderinitiatief een steuntje in de rug krijgt, of het juist moeilijk van de grond komt.

Voor ouders en scholen is het lastig als de gemeente zich niet bewust is van wat haar beslissingen teweeg brengen. Als de gemeente bijvoorbeeld toestemming geeft aan een nabijgelegen (witte) school om te groeien, kan dat soms het einde van het ouderinitiatief betekenen terwijl het niet uitbreiden van populaire scholen juist een extra stimulans kan zijn.

Hieronder vindt u een aantal tips voor gemeenten.

- De gemeente kan sturen door een vast inschrijfmoment, zodat de populaire (witte) scholen niet gevuld worden met kinderen die ruim van te voren al zijn ingeschreven.
- De gemeente kan scholen helpen door informatie te geven aan ouders die een schoolkeuze moeten maken.
- De gemeente kan de 'witte vlucht' tegen gaan door bijvoorbeeld een postcodebeleid in te stellen.
- De gemeente kan de buurtschool promoten door bijvoorbeeld scholentochten (wijkcarroussels) te organiseren. Hierdoor komen ouders met elkaar en met de buurtschool in contact.
- De gemeente kan een belangrijke rol spelen bij de ondersteuning van scholen om zich breder te profileren, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van middelen.

‘De gemeente heeft op een gegeven moment op de spijlen van het schoolhek haken gezet. Daardoor was het net een gevangenis. Dat kwam de school niet ten goede.’ Een ouder van een initiatief

Praktijkvoorbeelden

Rotterdam De Vierambacht

De Vierambacht ligt in een volksbuurt met een 'gouden randje': goedkope huurwoningen met daar omheen mooie lanen met dure koopwoningen. Zeventig procent van de bevolking is allochtoon.

De Vierambacht was een school waar al twintig jaar geen 'witte' leerling meer was te bekennen. In 2001 zorgde een groepje 'witte' ouders voor de ommekeer. Zij waren op zoek naar een prettige school in de buurt en wilden hun kinderen voorbereiden op de huidige kleurrijke samenleving. Gezamenlijk schreven zij hun vierjarige kinderen in. Hun doel: de Vierambacht gemengder maken.

'Samen wilden wij het begin van een verschil maken', zegt één van de initiatiefnemers.

Nadat de plannen breder bekend werden kwamen andere belangstellende autochtone ouders met vragen, met name over de taalontwikkeling van hun kind en hoe gedifferentieerd er in de klassen gewerkt kon worden. Hun zorg was vooral: wordt er wel uit de kinderen gehaald wat erin zit?

De directie van de school voelde een zware druk omdat 'witte' ouders erg kritisch zijn: 'Ze kijken en denken mee. Om het initiatief te doen slagen, is een goed lerarenteam noodzakelijk. Er zijn docenten nodig die een extra stap willen zetten en niet om kwart over drie naar huis gaan.'

Niet iedereen kan daar mee omgaan, blijkt uit het feit dat een aantal leerkrachten inmiddels is opgestapt'

In 2001 schreven 9 autochtone ouders hun kleuters in. Inmiddels zitten deze leerlingen in groep 5 en is 40% van de leerlingen autochtoon. Het lerarenteam is blij met de resultaten van het initiatief, de school is opgebloeid.

'Cito-resultaten van de huidige gemengde groepen laten zien dat de doorstroming naar HAVO en VWO zal toenemen. Het imago van de school is verbeterd, en inmiddels zijn er autochtone ouders die bewust kiezen voor deze gemengde en goedlopende school.' De directeur

Tevredenheid is er ook bij de initiatiefnemers: 'Het duurde een tijdje voordat we het gevoel hadden serieus genomen te worden als ouder', zegt een vader uit de medezeggenschapsraad van de school. 'Inmiddels wordt er naar ons geluisterd, er is bijvoorbeeld op aandringen van ons een duidelijke schoolvisie ontwikkeld.'

'Er bestaat bij veel 'witte' ouders koudwatervrees', zegt één van de ouders van het eerste uur. 'Ik word wel eens voor salon-optimist uitgemaakt. Er wordt gedacht dat we dit doen omdat het politiek correct is, maar het is echt hartstikke leuk en inmiddels vind ik het onbegrijpelijk dat er nog echt 'witte' scholen zijn.'

De ontwikkelingen op de Vierambacht zijn in 2001 en in 2006 gevolgd door documentairemaakster Ireen van Ditshuyzen (ldtv, Dits). Zij wilde een positieve maatschappelijke ontwikkeling laten zien, een plek waar het goed gaat en mensen makkelijker met elkaar omgaan. De documentaire *'Kleur in de Klas'* is uitgezonden door de RVU en wordt geregeld gebruikt tijdens discussies over het mengen van scholen.

Amsterdam 'Samen naar School' in Bos en Lommer

In december 2005 kwam voor het eerst een groep ouders bij elkaar die zichzelf later de naam 'Samen naar school' zou geven. De groep bestond uit tien tot vijftien ouders. Zij hadden elkaar ontmoet tijdens een voorlichtingsavond over schoolkeuze op hun kinderdagverblijf. Daar waren alle basisscholen uit de buurt gepresenteerd en hadden een aantal ouders emailadressen uitgewisseld.

Die avond in december 2005 werd al een eerste actieplan gemaakt over het zoeken van informatie over scholen en het werven van andere ouders. Ze inventariseerden ook welke scholen in de buurt belangstelling hadden gewekt en dat waren er vijf. De ouders verzamelden inspectierapporten en informatie over onderwijsmethoden.

Op een stedelijke bijeenkomst legden de initiatiefnemers contact met twee scholen in stadsdeel de Baarsjes: de Sint Jan en de Corantijn (waar eerder al ouders een vergelijkbaar initiatief waren gestart). Ze spraken met de afdeling onderwijs van het stadsdeel Bos en Lommer, waar de ambtenaren blij waren met het initiatief en geld toezegden voor kopiëren en een informatie avond.

Daarna zocht de groep contact met de vijf scholen in de buurt. Er werd gevraagd of er belangstelling was voor het initiatief. Eén school viel direct af omdat die al enigszins gemengd was. Er volgden gesprekken met de vier andere scholen. Opnieuw viel er een school af omdat die door ervaringen in het verleden toch niet zo enthousiast was over het initiatief. De groep besloot door te gaan met drie scholen.

Er volgden gesprekken (in tweetallen) met de oudercommissies van de scholen en ouders van het initiatief gingen kijken op de scholen. In die ronde viel er opnieuw een school af vanwege gebrek aan enthousiasme bij de school en het ontbreken van een goede speelplaats.

Toen waren er nog twee scholen over. Daarover werd in een eerste Nieuwsbrief gerapporteerd. Daarop kwamen zo veel positieve geluiden dat de groep een informatie avond organiseerde. Door flyers, een artikel in het buurtblad van Bos en Lommer en een stuk op internet toonde ook de lokale en regionale pers belangstelling. De initiatiefgroep bereidde zich goed op de media aandacht voor door van tevoren een lijstje met 'lastige' vragen op te stellen en die onderling en met de school te bespreken.

Op 11 april 2006 werd de informatieavond voor ouders in de buurt gehouden, waar zo'n veertig ouders op afkwamen.

'We vertelden over ons initiatief en de twee overgebleven scholen presenteerden zich. Daarnaast vertelden twee ouders over hun vergelijkbare initiatief op de Sint Jansschool in de Baarsjes. We raadden de aanwezige ouders aan om te gaan kijken bij de scholen en ons voor 1 mei hun voorkeur door te geven.' Een initiatiefnemer

Uit een stemming bleek dat de meeste ouders een voorkeur hadden voor de Multatulschool. Positieve aspecten die door de ouders werden genoemd waren: de lesmethodes en het inspelen op niveauverschillen; de groene ligging van de school en het gebouw; het enthousiaste directieteam; de beperkte omvang van de school, en de openbare grondslag.

De keuze tussen de twee scholen was wel moeilijk. De kerngroep was het onderling niet eens en besloot de uiteindelijke keuze over te laten aan de hele groep.

Omdat het aantal 'witte' kinderen in de buurt nog te klein is om de twee scholen te "verkleuren" is ervoor gekozen om eerst met de Multatulschool te beginnen. Het afwijzen van de andere school was moeilijk. Die school was teleurgesteld - maar wel blij dat in de buurt een dergelijk initiatief was genomen.

Met de directie van de Multatulschool zijn gesprekken gevoerd over wensen en voorkeuren van de ouders en de school. Aangezien de groep ouders en school goed op één lijn zitten, verliepen de gesprekken soepel.

De school maakt zich wel zorgen over de "bemoeienis" van ouders bij het onderwijsleerproces: "Nemen de ouders de school niet over?" Maar er zijn – tot ieders tevredenheid – afspraken over gemaakt.

De ouders maakten zich zorgen over de verdeling van de kinderen over de verschillende klassen. Ze zagen niet graag dat hun kind het enige witte kind in de klas zou zijn. De school vond het ook verstandiger om kinderen in groepjes van 5 in een klas te plaatsen om zo de vermenging soepel te laten verlopen.

De eerste fase van het initiatief is geslaagd. Nu is het belangrijk dat meer groepen gemengd raken en dat de groei van 'witte' ouders wordt voortgezet, zonder dat het een te 'witte'school wordt.

De succesfactoren zijn volgens de initiatiefnemers:

- het enthousiasme van de groep en het vermogen anderen met enthousiaste verhalen mee te krijgen;
- de (professionele) vaardigheden binnen de groep. Zo had de ene ouder ervaring met projecten en campagnes, de ander met schrijven van teksten weer een ander had verstand van communicatie;
- efficiënt vergaderen en daarna vrolijk napraten met een drankje.

Amsterdam Joop Westerweel school

De Joop Westerweelschool zit in een modern schoolgebouw in het hart van de Baarsjes in Amsterdam. Hoewel het een school in een gemengde buurt is, waren bijna alle kinderen van allochtone afkomst en werd de school door autochtone ouders niet als een optie gezien.

In 2010 vroeg de directeur aan een vrijwilliger van de school of hij een actie op wilde zetten om de school gemengd te maken. Dat heeft hij gedaan. Maar wel als kritische ouder, hij wilde erop kunnen vertrouwen dat hij zich geen zorgen hoefde te maken over de vooroordelen die mensen over zwarte scholen hebben. De directeur kon hem dat vertrouwen over de onderwijskwaliteit geven.

Er is een kerngroep opgericht. Deze ouders hadden veel ervaring op het gebied van PR, van traditionele manieren zoals inspraakavonden tot het gebruik van Facebook en het maken van websites. Zij hebben alle manieren die zij tot hun beschikking hadden ingezet om het initiatief bekendheid te geven in de buurt. Al snel waren er veel ouders enthousiast. Nu is er een groep van 40 kinderen die de komende jaren in gaan stromen op de Joop Westerweel. De ouders melden zich in groepjes aan op de school. Hierdoor hoeven zij zich niet via het plaatsingsbureau van het stadsdeel te laten inschrijven. Ook zorgt het voor een groepsgevoel en geeft het de school de mogelijkheid er iets speciaals van te maken.

Facebook bij de promotie van een ouderinitiatief

De ouders kozen voor het gebruik van sociale media omdat dat aansluit bij de doelgroep van hoogopgeleide dertigers. Zij zitten relatief vaak op sociale media. Facebook is daarom een ideale manier om deze groep te bereiken.

De ouders maakten een Facebookgroep waarvan iedereen lid kon worden. Om hier in de buurt bekendheid aan te geven, hebben zij andere groepen op Facebook die specifiek aan de buurt gebonden waren, gevraagd een bericht over hun Facebookgroep over het ouderinitiatief op de Joop Westerweel te plaatsen. Dit werkte goed. Leden waren niet alleen geïnteresseerde ouders, maar ook veel mensen uit de buurt die het interessant vonden om te volgen. Hierdoor zagen ook hun vrienden in de buurt weer dat er een ouderinitiatief was op de Joop Westerweel.

Vervolgens werd de Facebookgroep gebruikt om nieuwtjes en positieve ontwikkelingen bekend te maken. Daarnaast werden er veel reacties en vragen geplaatst op de Facebookpagina. Daarnaast is ook een heldere website gemaakt en worden ouders geïnformeerd via een nieuwsbrief. Het initiatief heeft ook veel aandacht in de gewone media gegenereerd. Hierbij heeft Facebook echter geen rol gespeeld; volgens een van de ouders zou een medium als Twitter hier beter geschikt voor zijn.

Ook voor de onderlinge communicatie hebben de ouders naast email en de open Facebookpagina, gebruik gemaakt van een besloten Facebookgroep. Hierdoor hadden zij een gratis platform waarop iedereen gemakkelijk met elkaar over hun initiatief in gesprek kon zonder dat dit voor andere toegankelijk was.

De tijdsinvestering is in eerste instantie relatief klein. Het opzetten van de Facebookgroep en het benaderen van andere groepen in de buurt ging vrij gemakkelijk. De kerngroep bestaat uit vijf ouders die allemaal ook op Facebook actief zijn. Hierdoor is er eigenlijk altijd wel iemand online die kan reageren op berichten die mensen op de pagina plaatsen. Door het gebruik van een Facebookgroep hebben de ouders snel bekendheid kunnen geven aan het bestaan van het ouderinitiatief.

Vervolgens konden zij door middel van Facebook gemakkelijk iedereen op de hoogte houden van nieuwe ontwikkelingen rondom het ouderinitiatief en waren zij gemakkelijk benaderbaar voor geïnteresseerde. Nadelen hebben de ouders niet ondervonden. (Het kan gebeuren dat iemand onwelkome berichten plaatst, maar wanneer je zelf ook vaak op de Facebookpagina bent dan zijn die berichten gemakkelijk te verwijderen. Dat is echter niet nodig geweest.)

- Succesfactoren bij het inzetten van sociale media zijn volgens de initiatiefnemers: Met meerdere ouders actief op de sociale netwerksite zodat je een levendige pagina krijgt en er altijd wel iemand online is om snel te reageren op vragen van geïnteresseerde.
- Gebruik maken van bestaande netwerken die verbonden zijn met de buurt en af en toe kijken of er nieuwe netwerken zijn ontstaan die je kunt gebruiken om het ouderinitiatief bekendheid te geven.

Sociale media niet als enige middel inzetten maar ook gebruik maken van een goede website en andere manieren om het ouderinitiatief onder de aandacht brengen.

praktijkvoorbeeld

Bijlage Lijst van ouderinitiatieven in Nederland eind 2011

Stad	School	Status
Alkmaar	Nicolaasbeets III	Actief
Amersfoort	De Windroos/dependance	Actief
Amersfoort	OBS De Vlindervallei	Actief
Amersfoort	Prins Willem Alexander	Opstartfase
Amersfoort	t Spectrum	Actief
Amersfoort	Zevensprong	Opstartfase
Amsterdam	Bos en Lommerschool	Opstartfase
Amsterdam	Buikslotermeerschool	Niet actief
Amsterdam	Catharinaschool	Actief
Amsterdam	Corantijn	Actief
Amsterdam	de Boomgaard	Actief
Amsterdam	De Bron	Actief
Amsterdam	De Kraal	Niet actief
Amsterdam	De Rietlanden	Niet actief
Amsterdam	De Springplank	Actief
Amsterdam	Joop Westerweel	Actief
Amsterdam	JP Coenschool	Niet actief
Amsterdam	Linnaeusschool	Actief
Amsterdam	Multatuli Niet	Actief
Amsterdam	OBS Olympus – IJburg	Niet actief
Amsterdam	Rosa Boekdrukker	Actief
Amsterdam	Sint Jan Niet	Actief
Amsterdam	St. Lukasschool	Niet actief
Amsterdam	t Koggeschip	Niet actief
Amsterdam	Visserschool	Opstartfase
Amsterdam	Vlaamse reus	Actief
Amsterdam	Westerparkschool	Niet actief
Apeldoorn	De Reiziger	Actief
Appingedam	Iemekörf	Niet actief
Arnhem	Jan Ligthartschool	Niet actief
Barneveld	Plantijn	Actief
Bergen op zoom	Algemene school Oost	Opstartfase
Breda	De Liniedoorn	Niet actief
Den Haag	De Elout	Actief
Den Haag	Jan van Nassauschool	Actief
Den Haag	Toermalijn	Actief
Deventer	De Kameleon	Niet actief
Deventer	Het Mozaïek	Niet actief
Eindhoven	Beppino Sarto	Actief
Eindhoven	Boschakker	Actief
Eindhoven	De Driesprong	Niet actief
Eindhoven	Karel de Grote	Actief
Eindhoven	Spil Fellenoord	Opstartfase

Stad	School	Status
Eindhoven	t Palet	Actief
Hoofddorp	De Wegwijzer	Actief
Leiden	OBS De Viersprong	Niet actief
Nijmegen	De Wieken	Actief
Nijmegen	Het Kleurrijk	Actief
Nijmegen	Het Octaaf	Niet actief
Nijmegen	Michiel de Ruyter	Niet actief
Oosterhout	De Wingerd/kindercentrum de ontdekking	Actief
Rotterdam	Globetrotter Toermalijn	Niet actief
Rotterdam	Arentschool	Actief
Rotterdam	De Boog locatie Bospolder	Niet actief
Rotterdam	De Clipper	Actief
Rotterdam	De Fontein	Actief
Rotterdam	De Schalm	Niet actief
Rotterdam	De Wissel	Niet actief
Rotterdam	DUO2002	Actief
Rotterdam	Eloutschool	Actief
Rotterdam	Globetrotter Katendrecht	Niet actief
Rotterdam	Goede Herderschool	Actief
Rotterdam	Imelda	Niet actief
Rotterdam	Juliana van Stolberg	Actief
Rotterdam	Nieuwe Park Rozenburg School	Niet actief
Rotterdam	Provenier	Actief
Rotterdam	Vierambacht	Niet actief
Soest	De Egelantier	Actief
Utrecht	De Kameleon	Opstartfase
Utrecht	De Notenboom	Actief
Utrecht	De Pijlstaart	Actief
Utrecht	Jan de Doperschool	Actief
Utrecht	Jan van Nieuwehuysenschool	Actief
Utrecht	OBS De Cirkel	Niet actief
Utrecht	OBS De Klimroos	Actief
Utrecht	Parkschool	Actief
Utrecht	Villa Nova	Niet actief

Deze lijst is als volgt tot stand gekomen. Het Landelijk Kenniscentrum Gemengde Scholen heeft in samenwerking met de Stichting Kleurrijke Scholen een groslijst van ouderinitiatieven opgesteld. Het Kenniscentrum heeft onderzoek naar al deze initiatieven uitgevoerd. De Stichting Kleurrijke Scholen onderschrijft de onderzoeksresultaten.

Colofon

Tekst: Paco Lucassen

Eindredactie: Timke Visser

Ontwerp: Greetje de Graaff

Dit is een uitgave van het Landelijk Kenniscentrum Gemengde Scholen.

Het Kenniscentrum ontvangt subsidie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

Mocht u na het lezen van deze brochure meer informatie willen hebben over het mengen van scholen in het algemeen en de organisatie van ouderinitiatieven in het bijzonder, dan kunt u terecht bij het Landelijk Kenniscentrum Gemengde Scholen op www.gemengdescholen.nl. Ook voor ondersteuning of advies kunt u bij het Kenniscentrum terecht.

Op de website van het Kenniscentrum vindt u bovendien de scriptie '*Ouders en onderwijssegregatie: hebben ouders de sleutel?*' (2010) van Juul Versteegen, waarop een deel van de voorafgaande tekst is gebaseerd.

Het Kenniscentrum Gemengde Scholen houdt graag zicht op de organisatie en resultaten van ouderinitiatieven in Nederland. Bent u betrokken bij een initiatief, dan vragen wij u dit aan ons door te geven via onze website www.gemengdescholen.nl en die van de Stichting Kleurrijke Scholen: www.kleurrijkescholen.nl.

Maart 2012

Andere publicaties in deze reeks zijn:

Gemengde Scholen, Aannamebeleid

Gemengde Scholen, Scholencarrousel

Gemengde Scholenw, Vriendschapsscholen

